

Джерела фінансового
законодавства.

- Слід розмежовувати систему фінансового права і систему фінансового законодавства. Якщо перша є сукупністю відносин, що регулюються фінансовим правом, то друга — зовнішнім вираженням фінансових правовідносин, своєрідним усвідомленням їх суспільством на певному етапі, закріпленим за допомогою наявних у ньому нормативних важелів. Системи фінансового права і законодавства співвідносяться як специфічні філософські категорії змісту й форми.

- **Джерела фінансового права** — це правові форми зовнішнього вираження норм фінансового права. Фінансове право, з цієї точки зору, - це галузь законодавства, що є сукупністю нормативно-правових актів та інших джерел фінансового права, в яких фінансово-правові норми знаходять своє зовнішнє вираження.

Традиційно джерелами права вважаються нормативно-правові акти, санкціоновані звичаї, прецеденти (судові чи адміністративні), міжнародні угоди. Є кілька підходів до розгляду джерела права:

- — соціально-економічний — визначає сукупність соціально-економічних чинників, що регулюють об'єктивні закони;

- — державно-політичний - характеризує реалізацію державної волі в конкретних правових нормах;

- — юридичний - специфічний механізм реалізації, що передбачає волю держави в конкретних нормах права.

- Джерело фінансового права: установлює певні правила поведінки, що усувають її індивідуалізацію стосовно окремого суб'єкта; має бути видане компетентним органом (здебільшого органом державної влади); є чітко відповідати матеріальній і процесуальній стороні функціонування.
- Отже, джерелом фінансового права є форми вираження правотворчої діяльності держави з приводу прийняття компетентними державними органами нормативних актів, що встановлюють норми фінансового права.

- Джерела фінансового права можна класифікувати за різними критеріями: за юридичною силою, за характером норм фінансового права, за властивостями правового регулювання, за територіальною ознакою, за суб'єктом правотворчості, за часом дії, за сферою дії, за формою.

Розрізняють такі джерела фінансового права:

I. За владно-територіальними ознаками (це стосується переважних видів нормативних актів):

1) загальнодержавні нормативні акти;

2) республіканські (Автономна Республіка Крим);

3) місцеві.

II. За характером правових норм:

1) нормативні - акти, що містять правові норми загального характеру, прийняті компетентними органами у встановленому порядку;

2) ненормативні - акти, що не містять правових норм загального характеру.

III. За особливостями правового регулювання і характером установа:

1. Звичай, санкціонований компетентними органами у встановленому порядку, на який зроблено посилання в законі. Звичаєм, як правило, регулюються процесуальні сторони функціонування актів, межі компетенції державних органів у сфері фінансової діяльності.

2. Прецедент - джерело права, що являє собою письмове або усне рішення судового або адміністративного органу, якому надається державою формальна обов'язковість, і воно стає нормою, еталоном, зразком при розгляді всіх подібних справ у майбутньому.

3. Міжнародні договори (конвенції, угоди), які набувають важливого значення при врегулюванні питань подвійного оподаткування та інших. Застосування їх не завжди є однозначним, оскільки вони мають різну юридичну чинність

4. Правова доктрина характерна для мусульманських країн, де, будучи одним із важливих джерел шариату, заповнює прогалини законодавства відповідно до розпоряджень мусульманської доктрини.

5. Нормативний правовий акт — найважливіше, а іноді єдине джерело фінансового права. Інші джерела іноді розглядають як похідні від нормативного акта.

Рис. 2.1. Взаємозв'язок та відмінності між системою фінансового права і системою фінансового законодавства

- Для системи законодавства первинним елементом є стаття нормативно-правового акту, яка не обов'язково має містити всі три структурні елементи правової норми. Отже, стаття нормативно-правового акту і виступає зовнішньою формою правової Норми (у неповному, рідко — у повному обсязі). Характерною особливістю нормативно-правових актів є також те, що в них, як правило, відображені норми різних галузей права, і тому вони регулюють різні за змістом види суспільних відносин.

Система фінансового законодавства – це система усіх упорядкованих відповідним чином нормативно-правових актів, що регулюють фінансові відносини в державі

Акти законодавчих органів

Акти виконавчих органів

Акти органів місцевого самоврядування

Конституція України

Містить норми, які конкретизуються в інших фінансово-правових актах, визначає принципи фінансової діяльності держави, загальногалузеві принципи фінансового права тощо.

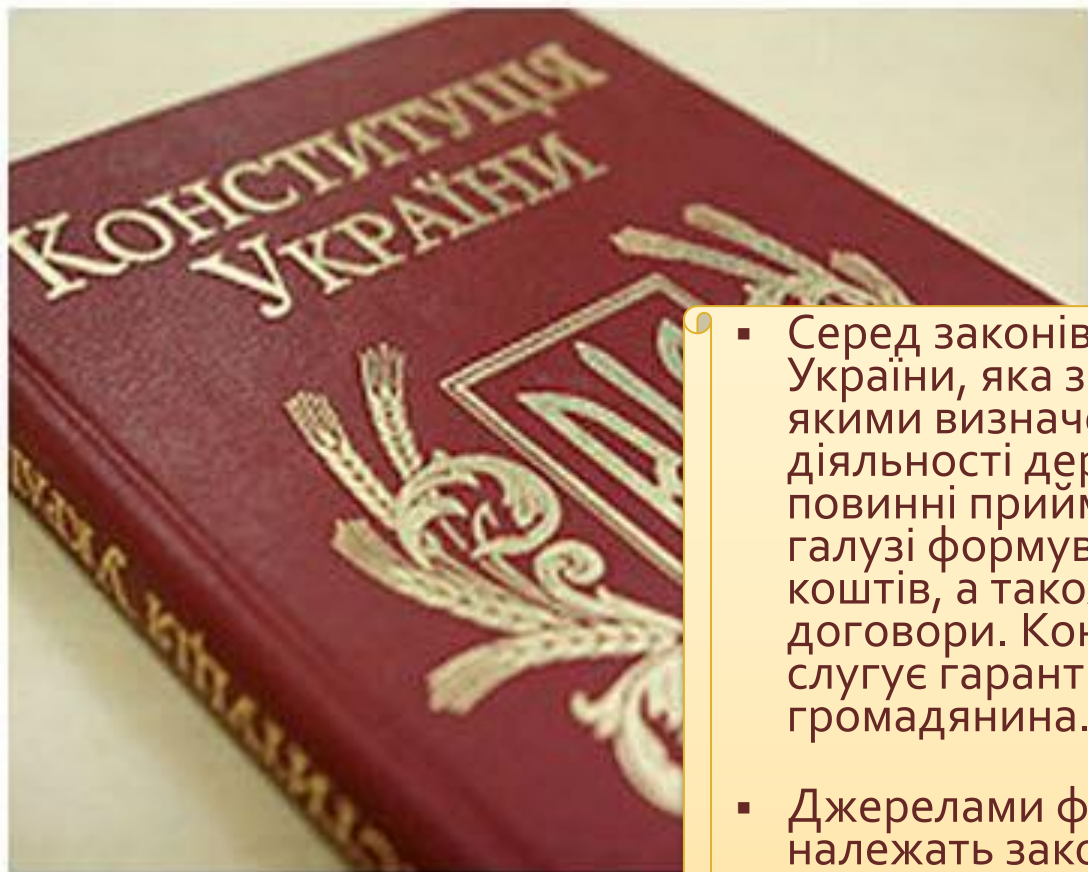
Містить норми прямої дії, визначає компетенцію кожної з гілок влади у сфері фінансової діяльності держави. Наприклад, ст. 82 до повноважень Верховної Ради України відносить затвердження Державного бюджету

- Основним джерелом фінансового законодавства є нормативно-правові акти — письмові документи компетентного органу публічної влади, в яких закріплені формально-обов'язкові правила поведінки загального характеру, що регулюють фінансові правовідносини.

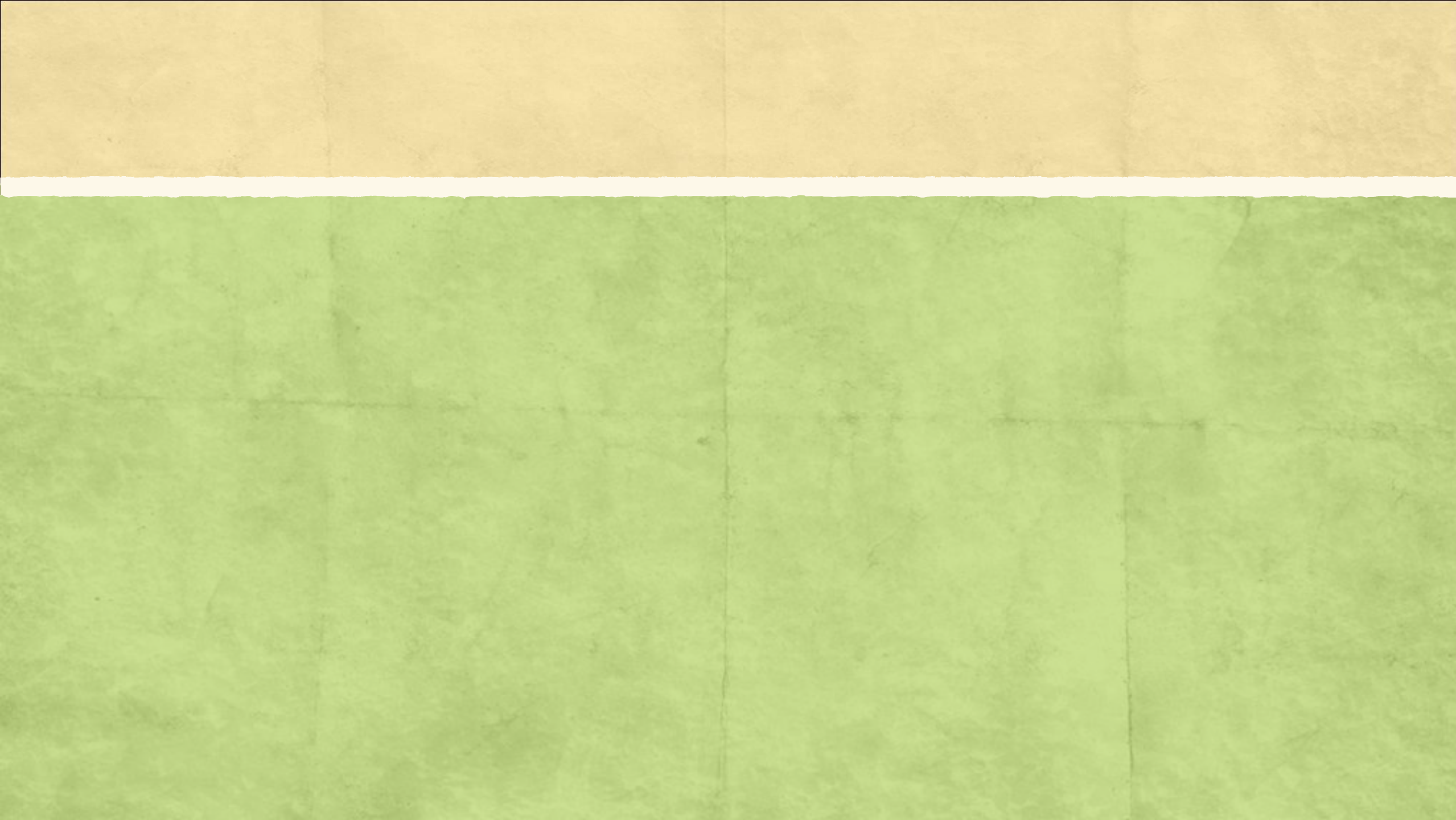
- Серед нормативно-правових актів вищу юридичну силу мають закони — нормативно-правові акти законодавчого органу державної влади, які регулюють найважливіші питання суспільного життя, встановлюють права й обов'язки суб'єктів суспільних відносин та мають вищу юридичну силу. Закони в Україні приймаються виключно Верховною Радою України.

Законодавчими актами, що становлять основу фінансового законодавства, є такі:

- 1. Загальні не фінансові закони - конституційні закони або закони, що стосуються інших галузей права, які містять фінансово-правові норми. Наприклад, найбільш принципові положення, що регулюють основи оподаткування, закріплюються на конституційному рівні (повноваження органів державної влади і управління, загальні принципи оподаткування і х ін.).
- 2. Загальні фінансові закони - переважно ті, що регулюють основи фінансової системи. Здебільшого це фундаментальні закони, що встановлюють основи бюджетної системи, місце її окремих елементів. В Україні вони практично не розроблені, хоча й обговорювалися перспективи розроблення фінансового кодексу, закону про фінанси.
- 3. Загальні інституційні закони — законодавчі акти, що містять положення, якими регулюються окремі інститути в цілому, їх основи, головні характеристики. У цих актах не деталізуються конкретні поняття. До них належать переважно бюджетні і податкові кодекси, що поєднують матеріальні й процесуальні питання, а також основні закони загального характеру (Закон "Про державну податкову службу в Україні", Закон України "Про систему оподаткування" та ін.).
- 4. Спеціальні інституційні закони - законодавчі акти, що регулюють окремі частини фінансових інститутів. Такими є, наприклад, закони, що містять характеристику окремого виду податку, детальний механізм його обчислення і сплати.

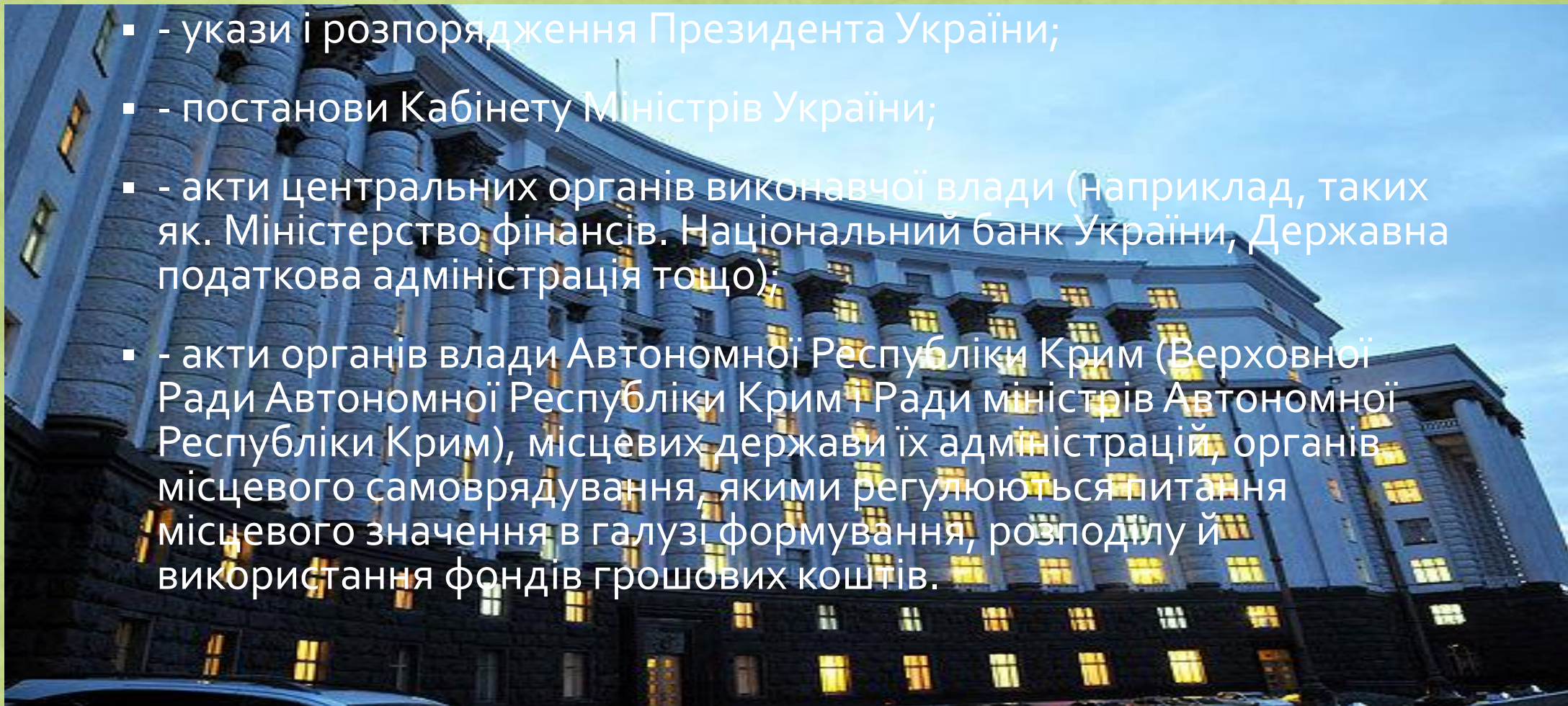

- Серед законів найвищу юридичну силу має Конституція України, яка закріплює засади суспільного і державного ладу, якими визначені основні принципи здійснення фінансової діяльності держави і місцевого самоврядування. На її основі повинні прийматися закони та інші нормативно-правові акти в галузі формування, розподілу й використання публічних фондів коштів, а також укладатися й ратифікуватися міжнародні договори. Конституція України містить норми прямої дії, що слугує гарантією охорони й захисту прав і свобод людини та громадянина.
- Джерелами фінансового права є також інші закони, до яких належать закони, в яких відображені саме норми фінансового права і які є переважно джерелами фінансового права (спеціальні закони), наприклад.

До підзаконних нормативно-правових актів як джерел фінансового права, які видаються на підставі закону, відповідно до закону та для його виконання належать наступні акти:

- - укази і розпорядження Президента України;
- - постанови Кабінету Міністрів України;
- - акти центральних органів виконавчої влади (наприклад, таких як. Міністерство фінансів. Національний банк України, Державна податкова адміністрація тощо);
- - акти органів влади Автономної Республіки Крим (Верховної Ради Автономної Республіки Крим і Ради міністрів Автономної Республіки Крим), місцевих держави їх адміністрацій, органів місцевого самоврядування, якими регулюються питання місцевого значення в галузі формування, розподілу й використання фондів грошових коштів.

Висновок:

- Отже, термін "законодавство" охоплює закони України; чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України; постанови Верховної Ради України; укази Президента України; декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень і відповідно до Конституції України, та законами України.
- Нормативні акти представлені як законами (спеціальними, тими, що регулюють конкретну галузь права, і загальними), так і нормативними актами компетентних органів (представницьких і виконавчих органів державної влади, місцевого самоврядування, органів управління спеціальної компетенції). Фінансове законодавство саме і є системою цих нормативних актів. Основи фінансових відносин, компетенція державних органів регулюються конституціями країн.

